

A szám tanulmányainak és szemléinek angol nyelvű összefoglalói

Dostoevsky's Influence on Géza Gárdonyi's Short Novels (Géza Gárdonyi: Every Jack has a Jill)

Gábor Kovács

Abstract

All the monographs on Géza Gárdonyi's oeuvre repeat the same information about the birth and sources of the writer's short novel written in 1918, *Every Jack has a Jill* (*Ki-ki a párjával*): the short chapter that collects facts about the writing process of the book is quoted, which was written by József Gárdonyi, than recall the main recognitions of the short novel's first review. Lajos Hatvani wrote the following about the posthumous book in his review entitled *Géza Gárdonyi's Last Novel* in *Nyugat* 1923/22: "*Every Jack has a Jill* is compatible with the best works of János Arany and Sándor Petőfi, also consistent with Gottfried Keller's village Romeo and Juliet and Flaubert's great novel about the simple-hearted maid (Hatvani, 1923)". With this statement Hatvani classifies Gárdonyi's work in a special literary historical context. On the one hand, Gárdonyi's short novel gets ranked into the conservative tradition of Hungarian literature (romanticism and late romanticism). On the other hand, two comparative directions are offered: it is worth to read the Hungarian short novel from Gottfried Keller's *A Village Romeo and Juliet* (1856) and Flaubert's *A Simple Heart* (1877) point of view. Although both statements have partial truths, actually both of them are very disputable and hard to verify by text interpretation. After 100 years, it is time to suggest a new interpretation. In my paper I would like to demonstrate that it is the reading of Dostoevsky's *The Idiot* that influenced the writing of *Every Jack has a Jill* the most.

Keywords: Gárdonyi, Every Jack has a Jill, Dostoevsky, The Idiot

Rilke and Dostoevsky

Ágnes Burján

Abstract

Rilke read *The Brothers Karamazov* and translated a part of *Poor Folk* at a young age, immediately after his first trip to Russia. For decades, in all eras of his oeuvre, he mentioned the name of the Russian author with admiration. During the World War and his times of artistic crisis he also turned to the novels of the great Russian writer. Although Dostoevsky's influence is evident in Rilke's critical reception, hardly any analyzes were made of the aesthetic aspects of the Dostoevsky experience, in contrast to the numerous studies dealing with the poet's relationship with Russia. Although this could be a particularly exciting issue for Rilke's research, the poet's relationship with Russian culture is well known to be textually defined. His image of Russia is based primarily on his early readings of Tolstoy and Dostoevsky, and his relationship with the Russian world played a major role in shaping his own literary aesthetics. In my view, Rilke's image of Russia also conceals the poet's image of Dostoevsky, as the Dostoevsky experience served as a „hermeneutic situation” (Gadamer) for Rilke's being attracted by Russia. Therefore, on the one hand, my study focuses on the question of the extent to which our image of the Austrian poet's conception of art is varied when we read it from the defining role of Dostoevsky's figure. What aspects of Dostoevsky's art are at the center of Rilke's interest while reading his novels? It is very likely that the birth of the Dinggedicht concept, which will in fact only be developed in Paris under the influence of Rodin and Cézanne, was facilitated not only by the spatial experience of the Russian countryside but also by Orthodox icons and Dostoevsky's verbal icons. Thus, my study also takes the possible rilkean reading of the *Poor Folk* and *The Brothers Karamazov* into account.

Keywords: Dostoevsky; Rilke; influence; Dinggedicht; icon

The Dostoevsky Image of the Sunday Circle. Lukács/Lesznai

Györgyi Földes

Abstract

Károly (Carl) Mannheim affirms in *Soul and Culture*, a study which was the written version of his opening lecture for the Free School of Spiritual Sciences, that Dostoevsky's mind had one of the greatest impact on their generation (and, practically on Sunday Circle): „we would like to follow: Dostoevsky's ideology, and feelings of life, , in our ethical conviction Kierkegaard, in our philosophical position the German Logos, the Hungarian Szellem, Lask and Zalai”. Furthermore, he indicates Paul Ernst's, Riegl's and Cézanne's activities as aesthetical examples to follow, as well as the artistic results of the new French poetry (Nouvelle Revue Française), and the art of Endre Ady and Béla Bartók. Therefore Dostoevsky's work was an important inspiration for almost every member of the Sunday Circle. Although it did not necessarily affect them as an aesthetical experience, but grounded their ideological point of view, bringing them a new feeling of life. The topic of my study is this impact, but my goal is not a complete overview: I'll stay in the 1910's and 1920's (even if the Sunday Circle did not exist in the twenties, many of its members met for a long period of time). However, Anna Lesznai's and György Lukács's writings in question are mostly not elaborated sketches and notes, sometimes they are no more than short brainstorming. (The texts I've discussed have a documentary value as well, since Anna Lesznai often wrote the conversations of the members of Sunday Circle, and put down further thoughts about these.)

Keywords: Sunday Circle, Anna Lesznai, György Lukács, Dostoevsky, ethics, notes, diary, aesthetics of novel

Problems of the “Superhuman” in the works of Móricz. Dostoevski's and Nietzsche's influence in *Sárarany*

Klára Ágnes Papp

Abstract

The Hungarian novelist Zsigmond Móricz is not typically regarded as an author captured and impacted by the world's literary works (maybe except for his reference to Flaubert in *Behind God's Back*). His novel entitled *Sárarany*, however, does exhibit features in common with other works of world literature e.g. the influence of *Crime and Punishment* and *Zarathustra* in Móricz's novel is obvious. as it regards numerous features ranging from motives through the depiction of details to the characterisation of figures. In addition, the basic questions discussed in *Crime and Punishment* and *Zarathustra*, i.e. the opposition between the human and the superhuman, the limits and boundaries of morality, and the problematisation of sin itself create a dialogue in Móricz's uniquely Hungarian story as far as the novel's discussion of the two works' value systems is concerned. This paper seeks to reconstruct the above-mentioned dialogue and aims to describe the effects of Dostoevsky's and Nietzsche's works on the Hungarian author's novel.

Keywords: Zsigmond Móricz, Dostoevski, Nietzsche

„His response is humbleness” Pilinszky and Dostoevsky

Gábor Szmeskó

Abstract

Strangely similar thinking characterizes the creators and thinkers who had a serious “influence” on the oeuvre of János Pilinszky. This is one of the very difficult questions when analyzing the relationship between Pilinszky and Fyodor Mikhailovich Dostoevsky. From another point of view, the condition of the question is also complicated by the fact that Pilinszky and Dostoevsky composed (also) texts of different genres (novel, article, poem). From a third perspective, it is again questionable what we mean by “influence”. These dilemmas forced me first to contextualize Pilinszky's relationship with Dostoevsky's texts with a philological introduction, which I sought to nuance with the parallels of Weil's oeuvre. Then I focused on the analysis of Pilinszky's poem *In memoriam F. M. Dostoevsky's*, which is not thematically related, but from a poetic point of view.

Keywords: aesthetics, relationship history, philology, Simone Weil, *In memoriam F. M. Dostoevsky*

The Hungarian Dostoevsky-cult in light of Mór János Révay's educational activities

S. Vandan Zaya

Abstract

It is a European peculiarity that in times of great crisis, Dostoevsky's works always gain greater interest. It was no different in the case of Hungary either, as the peak of the writer's popularity can be attributed to the period after the First World War, the 1920–30s. What unique events could have led the Russian writer to become an integral part of Hungarian culture by then? Among other aims, the present study seeks to answer this question and undertakes to map the institutional framework of the Hungarian Dostoevsky cult and to present the awareness raising activities of János Mór Révay, which may have greatly contributed to the Hungarian readers' knowledge of Dostoevsky's life and literature of historical significance.

Keywords: Dostoevsky's reception in Hungary, Dostoevsky cult, János Mór Révay, Literature Institute Révai, The complete works of *F. M Dostoevsky*

Possibilities of reading Dostoevsky's *The Insulted and Injured* from Hoffmann's point of view

Lilla Lovizer

Abstract

The Insulted and Injured is usually considered to be one of Dostoevsky's less popular works, as an immature novel partly based on documentary manuscript but also showing ars poetical meanings in many ways. However looking from a scientific point, it is considered to be a unique piece of Dostoevsky's oeuvre displaying the paradigm shift of his literary attitude by the early 1960s.

In this novel Dostoevsky openly turns away from his own romantic past of the forties and paints a ruthless caricature of all manifestations of the "Schilleresque Idealism". That is why it is essential to admit that in this procedure his greatest help was still E. T. A. Hoffmann, aside from the admittedly complex literary coding. E. T. A. Hoffmann, who had been admired by Dostoevsky since he was a teenager, had text composition techniques which reflected sceptical-ironic relationship with the early German Romanticism's aesthetic-philosophical ideas. The present study specifically examines the intertextual meanings connected to him by investigating the following questions: how Hoffmann-texts generate different subjects and how much the romantic patterns live on or being modified by Dostoevsky.

Keywords: Dostoevsky, Hoffmann, intertextuality, poetics, German Romanticism

Effectiveness and equity research in Hungarian public education. Systematic literature review 1990-2019

Anikó Fehérvári

Abstract

The study presents a systematic literature review on the effectiveness and equity of four major educational journals (*Educatio*, *Iskolakultúra*, *Magyar Pedagógia*, *Új Pedagógiai Szemle*) in the last three decades. In Hungarian educational research, these two topics are markedly connected. According to our systematic collection of literature, almost a third of Hungarian empirical research focused on this issue. The paper is based on an analysis of 45 articles. It deals with three groups' performance: people with disabilities, socially disadvantaged, and Roma students. The results highlight that in the 1990s, research focused more on the inequalities of education and how they work, while in the 2010s, they focused more on what breaks this pattern and the drivers of resilience.

Keywords: effectiveness socially disadvantaged, Roma students, resilience

Szerkesztőség:
Szegedi Tudományegyetem
Bölcsészeti- és Társadalomtudományi
Kar Dékáni Hivatal,
6722 Szeged Egyetem u. 2.
Tel.: 06 30 3523226
e-mail: janos.gecz@gmail.com

Elektronikus változat,
közlési feltételek:
www.iskolakultura.hu

Előfizetésben terjeszti
a Magyar Posta Zrt.
Postacím: 1900 Budapest
Előfizetésben megrendelhető:
• az ország bármely postáján,
• a hírlapot kézbesítőknél,
• www.posta.hu WEBSHOP-ban
(<https://eshop.posta.hu/storefront/>),
• e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu
címen,
• telefonon 06-1-767-8262 számon,
• levélben a MP Zrt. 1900 Budapest
címen.

Külföldre és külföldön előfizethető
a Magyar Posta Zrt.-nél:
• www.posta.hu WEBSHOP-ban
(<https://eshop.posta.hu/storefront/>),
• 1900 Budapest,
• 06-1-767-8262,
• hirlapelofizetes@posta.hu

Előfizetési díj számonként 500 Ft.

Megjelenik havonta.

Lapunk példányai elérhetőek
az Írók Boltjában
(1061 Budapest, Andrássy u. 45.).

15. *H. Nagy Péter* (2002, szerk.): *Ady-értelmezések*
16. *Kéri Katalin* (2002): *Nevelésügy a középkori iszlámban*
17. *Géczi János* (2003): *Rózsahagyományok*
18. *Kocsis Mihály* (2003): *A tanárképzés megítélése*
19. *Gelencsér Gábor* (2003): *Filmolvasókönyv*
20. *Takács Viola* (2003): *Baranya megyei tanulók tudásstruktúrája*
21. *Lajtai L. László* (2004): *Nemzetkép és iskola, 1777–1888*
22. *Franyó István* (2004): *Biológiai műveltségünk*
23. *Golnhofer Erzsébet* (2004): *Pedagógiai nézetek Magyarországon, 1945–1948*
24. *Bárdos Jenő* (2004): *Nyelvpedagógiai tanulmányok*
25. *Kamarás István* (2005): *Olvasásügy*
26. *Géczi János* (2005): *Pedagógiai tudásátadás*
27. *Révay Valéria* (2005, szerk.): *Nyelvészeti tanulmányok*
28. *Pukánszky Béla* (2005, 2006): *Gyermekszemlélet a 19. században*
29. *Szépe György – Medve Anna* (2005, 2006, szerk.): *Anyanyelvi nevelési tanulmányok I.*
30. *B. Nagy Ágnes – Medve Anna – Szépe György* (2006, szerk.): *Anyanyelvi nevelési tanulmányok II.*
31. *Géczi János* (2006): *Az iskola kultúrája: nevelés és tudomány*
32. *Kelemen Elemér* (2007): *A tanító a történelem sodrában. Tanulmányok a magyar tanítóság 19–20. századi történetéből*
33. *Medve Anna – Szépe György* (2008, szerk.): *Anyanyelvi nevelési tanulmányok III.*
34. *Boros János* (2009): *Filozófia!*
35. *Hoffmann Zsuzsanna* (2009): *Antik nevelés*
36. *Orbán Jolán* (2010): *Jacques Derrida szakmai hitvallása*
37. *Boros János* (2010): *A tudomány, a tudás és az egyetem*
38. *Géczi János* (2010): *Sajtó, kép, neveléstörténet*
39. *Révay Valéria* (2010): *A nyelvhasználat szintjei a XVII–XIX. században Északkelet-Magyarországon*
40. *Medve Anna – Farkas Judit – Szabó Veronika* (2010): *4×12 mondat*
41. *Koltai Zsuzsa* (2011): *A múzeumi kultúrák közvetítés változó világa*
42. *Boros János* (2011): *Demokrácia és szabadság*
43. *Érfalvy Livia* (2012): *Kosztolányi írásművészete*
44. *Nagy Péter Tibor* (2012): *Oktatás, -történet, -szociológia*
45. *Horváth József* (2012): *Íráspedagógiai tanulmányok*
46. *Boros János* (2013): *Időszerű etika*
47. *Boros János* (2014): *Szenvedély és szükségszerűség*
48. *Mészáros György* (2014): *Szubkultúrák és iskolai nevelés*
49. *Bence Erika* (2015): *Virtuális irodalomtörténet*
50. *Mekis D. János* (2015): *Auctor ante portas*
51. *Boros János* (2016): *Etika és politika*
52. *Racsko Réka* (2017): *Digitális áttérés az oktatásban.*

Kovács Gábor

Dosztojevszkij hatása Gárdonyi kisregényeinek prózaművészetére

Mindezeket túl a Gárdonyi és Dosztojevszkij írásművészete összekapcsolásában rejlő lehetőségekhez én azt szeretném most hozzátenni, amire a magyar író 1917–1918-as felismerései vezetnek rá. Az adott időszakban elkészülő szövegben, a *Ki-ki a párjával* című kisregényben tetten lehet érni Dosztojevszkij és konkrétan *A félkegyelmű* olvasástapasztalatának hatását. A megaláztatott, a megszomorítottak, az odúlakók, illetve az igazán eredeti csodabogarak és idioták regényírója már a szenvedést egyedi módon megélt karakterek kiválogatásának tekintetében is jelentős hatást gyakorolt Gárdonyira. Sík Sándor is megfigyelte, hogy Gárdonyi látványosan sokat alkalmazza regényeiben azt, amit maga az író így nevez Mesterkönyvében: „az őt érzék valamelyikének kellemetlen ügye vagy éppen szenvedése” (Gárdonyi, 1974. 86.).

Nagy István

Babits – Dosztojevszkijről

Dosztojevszkij erénye Babits szerint abban van, hogy az emberi lélek olyan mélységeit ragadja meg, melyek a Nyugat irodalmára is nagy hatással vannak. A Dosztojevszkij-életműről szóló esszét Babits a *Karamazovval* zárja, melyet „nagy detektívregénynek” tart, mint a *Bűn és bűnhődés*. A jó detektívregény, „ha jó”, hangsúlyozza Babits, „mély emberi és erkölcsi problémákat vet fel”, melyek Dosztojevszkij-nél többek közt „a hit és vallás kérdései is” (Babits, 1978. 528.). Babits külön kiemeli a regény *A nagy inkvizítor* című híres betétjét. Amikor erről beszél, visszatér az írása legelején felvetett fontos kérdésekhez, többek között a számára is legfontosabbhoz: a megváltás kérdéséhez. A két legfontosabb kérdés Babits számára: „Lehet-e megváltani az embert? És kell-e az embernek megváltás?” Ehhez még ezt teszi hozzá a katolikus Babits: „A *Karamazovból* egy Krisztus-arc néz ránk, noha kicsit nagyon is oroszosan fésülve” (Babits, 1978. 528.).

Földes Györgyi

A Vasárnapi Kör Dosztojevszkij-képe: Lukács/Lesznai

Mannheim Károly *Lélek és kultúra* című tanulmányában – amely a Szellemi Tudományok Szabad Iskolájában a bemutatkozó előadás írott változata –, a szellemi generációjukra (tulajdonképpen a Vasárnapi Körre) tett hatások egyik legfontosabbikának Dosztojevszkij eszmeiségét mondja: „világnézetben és életérzésben Dostojewski, etikai meggyőződéseinkben Kierkegaard, filozófiai álláspontunkban a német Logos, a magyar Szellem, Lask, Zalai azok, akiknek útját folytatni akarjuk”. Esztétikai szempontból pedig Paul Ernst, Riegl, Cézanne munkásságát, illetve az új francia líra, különösen a Nouvelle Revue Française, Bartók és Ady művészi eredményeit jelöli meg folytatandó mintaként (Mannheim, 1918. 7.). Dosztojevszkij munkássága tehát, bár fontos inspiráció volt szinte minden vasárnapos számára, mégsem feltétlenül esztétikai élményként hatott rájuk, hanem megalapozta ideológiai szemléletüket, életérzést hozott számukra.

Fehérvári Anikó

Eredményesség- és méltányosság-kutatások a magyar közoktatásban. Szisztematikus irodalomáttekintés 1990–2019

Írásunk arra vállalkozott, hogy az elmúlt három évtized négy jelentős neveléstudományi folyóiratában (*Educatio*, *Iskolakultúra*, *Magyar Pedagógia*, *Új Pedagógiai Szemle*) eredményesség és méltányosság témakörében végzett szisztematikus irodalomfeltárást bemutassuk. Összességében látható, hogy ez a két jelenség markánsan összekapcsolódik a kutatásokban, az elemzett cikkek empirikus kutatásainak közel harmadának fókuszában szerepelt együttesen e két téma. Írásunk 45 cikket elemzett, ennél azonban magasabb azon cikkek száma, ahol előkerül az egyenlőtlenség, méltányosság kérdése is, de a kiválasztott cikkek teljes egészében erre a témára irányultak. A téma kutatása hosszú múltra tekint vissza a nemzetközi térben és Magyarországon is, Coleman és munkatársai (1966) kutatására már hivatkoztunk, de hasonló időpontban zajlott Magyarországon Ferge Zsuzsa (1972) kutatása is, aki az 1969/1970-es tanévben vizsgálta az iskolai osztályzatokat a tanulók társadalmi háttere alapján.